

ISSN 2644-4798

KAPITULA

DIECÉZNY ČASOPIS SPIŠSKÉHO BISKUPSTVA ROČ. VIII. 3/2019

DIECÉZNE STRETNUTIE MLÁDEŽE

STRANA 4

PRVÝ ROČNÍK DIECÉZNEJ ŠKOLY VIERY

STRANA 5

DIECÉZNE CENTRUM MLÁDEŽE 15-ROČNÉ

STRANA 6

MUDR. KAROL WURM, DIRIGENT, SKLADATEĽ ...

STRANA 15

ZA PRIMÁTORA MESTA Ing. STEFANA KUBÍKA
A DEKANA FARNOSTI ThDr. ANTONA OPARTYH
PO TENTO KOSTOL REŠTAUROVANÝ A OBNOVENÝ
POJ. JAVNOSTNE VYSVÄTENÝ

OBSAH

- 2 EDITORIÁL
- 3 AKTUALITY DIECÉZNEJ KÚRIE
- 7 FARSKÉ PASTORAČNÉ CENTRUM POPRAD
- 9 ŠTVRTSTOROČIE OBHOSPODAROVANIA LESOV SPIŠSKÉHO BISKUPSTVA
- 15 MUDR. KAROL WURM, DIRIGENT, SKLADATEĽ, ORGANOLÓG
- 17 STAROSTLIVOSŤ O ORGANY
- 21 PRVKY LITURGICKEJ OBNOVY
- 25 KOSTOL SV. JÁNA KRSTITEĽA V HRUŠTÍNE
- 27 FOTOREPORTÁŽ Z DIAKONSKEJ A KŇAZSKEJ VYSVIACKY V SPIŠSKEJ KAPITULE

EDITORIÁL

Milí priatelia,

blíži sa leto a ku každej dovolenke a prázdninám patrí aj kvalitné čítanie. Pokúsili sme sa opäť vám pripraviť niečo kvalitné a príjemné. Na prvom mieste sú to aktuality z diecéznej kúrie. Z množstva udalostí sme pre vás vybrali informácie o rokovaní Konferencie biskupov Slovenska v centre našej diecézy. Potom sú to diakonské a kňazské vysviacky, ďalší ročník festivalu Spišský Jeruzalem, niekoľko návštev, ktoré sme tu zaznamenali a iné.

V tomto ročníku vydávania časopisu, ako viete, sa venujeme starostlivosti o kráľovské hudobné nástroje v našich chrámoch. Prinášame vám ďalšie informácie a rady, ako sa starať o naše chrámové organy a prinášame životopisný profil zaujímavej osobnosti z lipovského regiónu, meno ktorého pozná azda každý organista na Slovensku. Je to MUDr. Karol Wurm.

Spoločnosť Pro populo s.r.o. pre správu lesov Spišského biskupstva oslávila 25 rokov svojej existencie. Známy autor, Ing. T. Huťura, prináša cennú správu o stave biskupských lesov, ktoré sú významným faktorom stability diecézy.

Ďalšou stálou témou v tomto ročníku je liturgická rubrika, ktorú výborne vedie dr. Radomír Bodziony. V tomto čísle nám objaňuje liturgické gestá a symboly. Ich náplň si môžeme osvojiť či porovnať s tým, čo praktizujeme, resp. vidíme okolo seba. Zostala nám ešte galéria kostolov, L. Kaľavský nám predstavuje kostol v Hruštíne.

Ako inšpiráciu pre našich kňazov a členov pastoračných rád pridávame aj istý tip, ako možno zariadiť a prevádzkovať farské pastoračné centrum: pozrite si rozhovor s popradským pánom dekanom O. Borsíkom. Možno to poslúži ako návod či impulz k odvahe sporej s vynaliezavosťou.

Prajeme vám príjemné čítanie.

Za redakciu Kapitula

MONS. ANTON TYROL

KAPITULA
Časopis Spišského biskupstva 3/2019, roč. VIII.
E-mail: casopis@kapitula.sk

Šéfredaktor: Lubomír Krett
Redakcia: Mons. Anton Tyrol, Lubomír Kaľavský, Luboslav Hromják, Gabriel Bies, Radomír Bodziony.
Grafická úprava: Marián Jabrocký
Jazyková úprava: Mgr. Anežka Buriková
Imprimatur: Mons. Štefan Sečka, spišský biskup 5. 10. 2012 pod číslom 2311/12
Cenzor: Mons. Jozef Bieľak
Vydavateľ: Rímskokatolícka cirkev, Biskupstvo Spišské Podhradie, Spišská Kapitula 9, 053 04 Spišské Podhradie
Periodicita: 5x ročne
Fotografia na obálke: Organ v kostole sv. Egídia v Poprade.
Foto: L. Kaľavský.
ISSN 2644-4798

AKTUALITY DIECÉZNEJ KÚRIE

KBS ROKOVALA NA SPIŠI

Od nedele do utorka 16. – 18. júna 2019 sa Spišská Kapitula stala dejiskom 93. zasadnutia Konferencie biskupov Slovenska. Na celom rokovaní sa zúčastnil aj Apoštolský nuncius na Slovensku, arcibiskup G. Ottonello a všetci diecézni aj pomocní biskupi rímskeho aj gréckeho obradu. Témou rokovaní boli aktuálne problémy a otázky správy Katolíckej cirkvi na Slovensku: Národný pochod za život, schválili štatút Komisie pre ochranu práv maloletých, dali súhlas na putovanie relikvií sv. Vincenta de Paul a zaoberali sa organizačnými otázkami 3. ročníka Európskych sociálnych dní, ktoré budú v roku 2021 v Bratislave. ■

KŇAZSKÉ A DIAKONSKÉ VYSVIACKY

Mesiac jún je v cirkevných kruhoch a v spoločenstvách mesiacom úcty Božského Srdca Ježišovho a súčasne mesiacom duchovnej „úrody“, pretože do jednotlivých diecéz a rehoľných spoločenstiev prichádzajú noví pracovníci, diakoni a novokňazi. Do Spišskej diecézy nám Pán Boh poslať ôsmich novokňazov a štyroch diakonov, ktorí prijali z rúk diecézneho otca biskupa Mons. Š. Sečku sviatosť kňazstva a z rúk emeritného pomocného biskupa Mons. A. Imricha prijali diakonát. Diakonská vysviacka sa konala 13. júna a kňazská vysviacka v sobotu 15. júna v Katedrále sv. Martina. Obaja otcovia biskupi sa veľmi pôsobivo prihovárali ordinandom. Diecézny pán biskup zdôraznil vernosť v kňazskej službe a Mons. Andrej Imrich kládol na srdce novým diakonom ich úlohu posväcovať tento svet a vyhnúť sa nebezpečným nástrahám. Fotografie z obidvoch slávností prinášame na stránkach časopisu Kapitula. ■

STRETNUTIE KŇAZOV A ANIMÁTOROV PASTORÁCIE RÓMOV

Diecézny biskup Mons. Štefan Sečka je verný svojej zásade špeciálne sa venovať pastoračii Rómov. Asi 3 týždne po Veľkej noci zvolal kňazov a ostatných pastoračných pracovníkov vo farnostiach s prítomnosťou Rómov na poradu do Spišskej Kapituly. Pán biskup všetkých privítal a otvoril stretnutie. Najskôr referoval vdp. M. Sivoň o stretnutí Svätého Otca Františka s Rómami v roku 2015, kde pápež František povzbudzoval Rómov, aby začali nový život bez všetkého, čo bráni ľudskému a duchovnému rastu Rómov. Na stretnutí v Spišskej Kapitule referoval vdp. Marián Sivoň o pripravovanom dvojazyčnom katechizme pre Rómov. Potom vdp. Martin Pasiar hovoril o pripravovanom operačnom programe ministerstva práce pre napomáhanie ľudských zdrojov s cieľom zvýšiť zamestnanosť Rómov. Na programe sa budú môcť zúčastniť aj cirkevné inštitúcie. Účastníci stretnutia plánovali aj púť do Gaboltova (4. 8. 2019) a do Smižian (20. 10. 2019). Účastníci sa vzájomne informovali o nových podujatiach a plánoch do budúcnosti. ■

DEŇ OTVORENÝCH DVERÍ V KŇAZSKOM SEMINÁRI

Už tradične sa 4. veľkonočná nedeľa vo svete slávi ako Nedeľa Dobrého Pastiera. V spišskom

kňazskom seminári tejto udalosti predchádzala posviacka obnovennej adoračnej kaplnky v budove seminára. Posviacku vykonal emeritný pomocný biskup Mons. Andrej Imrich. Potom, od piatku do nedele, tu mali duchovnú obnovu pre chlapcov stredoškôľakov, prevažne miništrantov z rôznych farností diecézy. Zúčastnilo sa ich okolo 40. Napokon, v Nedeľu Dobrého Pastiera prijali štyria seminaristi 5. ročníka kandidatúru posvätného rádu diakonátu, ktorú im udelil diecézny biskup Mons. Štefan Sečka. ■

DIECÉZNE STRETNUTIE MLÁDEŽE

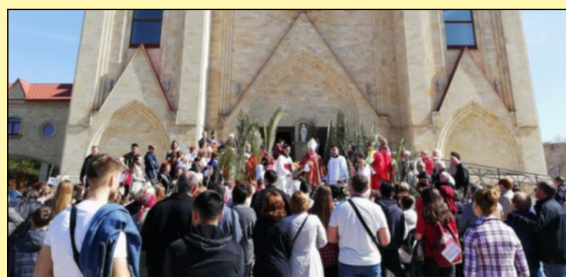
V sobotu 18. mája 2019 sa v Poprade uskutočnilo stretnutie mládeže Spišskej diecézy. Pre našich mladých ľudí to znamenalo radostné zvítanie sa a výmenu skúseností z pastoračnej práce, z osobného hľadania Boha a riešenia rozličných situácií, ako aj spoločné modlitby, spevy, roz-

hovory a svedectvá. Novinkou podujatia bolo tzv. EXPO rehoľníkov a mládežníckych organizácií, čo malo veľmi dobrú odozvu. Tohoročné stretnutie sa uskutočnilo v aréne Poprad a nieslo sa v znamení hesla Hore nohami. Znamenalo to povzbudenie k odvahe prehodnotiť svoj život a usilovať sa o zakorenenie v Ježišovi Kristovi a jeho evanjeliu.

Stretnutie otvoril viceprimátor Popradu Mgr. Štefan Pčola a generálny vikár Spišskej diecézy Mons. Anton Tyrol. Na stretnutí vystúpili viacerí hostia: hudobná skupina Lamačské chvály, so svedectvami sa podelili Petronella a Marek. Celé podujatie viedli hlavní organizátori z Komisie pre mládež Daniel Lysý a Ľuboš Laškoty v spolupráci s koordinátorkou spolupráce mesta Poprad s cirkvami, p. Gabrielou Budzákovou. Na stretnutí bolo zaregistrovaných vyše 750 účastníkov, ktorí sa na záver stretli vo farskom Kostole sv. Cyrila a Metoda farnosti Poprad-Juh. ■

MISIONÁRI V KAZACHSTANE

Po čase sa nám opäť ozvali naši misionári – kňazi a dobrovoľníci – v Kazachstane a podelili sa s tým, čo dobré robili v ostatných mesiacoch. V ich správach sa objavili dve dominantné témy: liturgia a formácia. V spoločenstve s tamojším diecéznym biskupom v Karagande slávili Kvetný víkend, liturgické obrady Veľkého týždňa a prijali do Cirkvi niekoľkých dospelých, ktorí prijali sviatosť krstu. Okrem toho organizovali rozličné duchovné obnovy a iné formačné stretnutia najmä pre mládež a

pre mužov. Nezabudli zdôrazniť, že pri všetkých podujatiach mali účastníci možnosť prijať sviatosť zmierenia a Eucharistiu. Nech im Pán Boh pomáha vo všetkom a požehnáva ich námahu. ■

MILÁ NÁVŠTEVA

V BISKUPSKEJ REZIDENCII

V pondelok 20. mája 2019 sa ohlásili na návštevu biskupského úradu žiaci zo Spojenej školy sv. Jána Pavla II. v Poprade. Žiaci si počas predchádzajúcich dní pod vedením školského kaplána Mgr. Marka Wolanského spolu so svojimi učiteľmi robili duchovnú obnovu a v jej závere vykonali púť na Mariánsku horu v Levoči a na Spišskú Kapitolu. V rezidencii biskupského úradu ich prijal generálny vikár Mons. Anton Tyrol, ktorý od žiakov prevzal krásnu duchovnú kyticu (na fotografii) s názvom „Modlíme sa za biskupov, kňazov a seminaristov Spišskej diecézy“. A. Tyrol sa deťom srdečne poďakoval za ich modlitby a iné dobré skutky, uistil ich, že poinformuje pána biskupa a oboznámil žiakov so životom v centre diecézy. ■

SKONČIL SA PRVÝ ROČNÍK DIECÉZNEJ ŠKOLY VIERY

Podľa listu, ktorý poslal diecézny otec biskup v septembri 2018 kňazom a veriacim, sa ria-

dili prednášky a diskusie Diecéznej školy viery. Jej účastníci sa v uplynulom školskom roku oboznámili so sviatosťami Katolíckej cirkvi. Na desiatich miestach diecézy sa 7-krát stretli prednášatelia a záujemci o formáciu dospelých, spoločne slávili sv. omše a po nich ostávali na prednášky a diskusie. Materiály pripravovali kňazi z diecézy a organizačne všetko zabezpečovali páni dekaní so svojimi kaplánmi a dobrovoľníkmi, ako aj františkáni z Levoče. Išlo zatiaľ o prvý ročník, ale škola bude pokračovať aj v budúcich rokoch. Na jeseň sa začnú prednášky na tému Desatora Božích a Päťnásť cirkevných prikázaní. Na prvom ročníku sa zúčastnilo vyše tisíc pravidelných návštevníkov, ktorí si prevzali certifikáty s podpisom diecézneho biskupa Mons. Štefana Sečku. ■

KULTÚRNO-DUCHOVNÝ FESTIVAL SPIŠSKÝ JERUZALEM

Od piatku do nedele 24. – 26. mája 2019 sa konal už siedmy ročník festivalu s názvom Spišský Jeruzalem. Podujatie sa každoročne organizuje pod záštitou predsedov samosprávnych krajov Prešova a Košíc a významne sa na ňom podieľa Spišské biskupstvo, mesto Spišské Podhradie a ďalšie inštitúcie. Obsahom festivalu boli mnohé umelecké podujatia, prednášky, sprievodné komentáre, dramatické a hudobné predstavenia umelcov, tvorivé dielne a bohoslužby: krížová cesta a sväté omše. Z pestrej palety možností si mohli vybrať všetky vekové kategórie a záujmové skupiny, milovníci hudby, poézie aj histórie. Príjemné počasie bolo tiež dôležitým „usporiadateľom“, vďaka ktorému sa všetky naplánované akcie mohli uskutočniť v pôvodnom prostredí krásnej scenérie Spišskej Kapitolu. Diecézny biskup Mons. Štefan Sečka v závere podujatia úctivo poďakoval všetkým organizátorom aj účinkujúcim na tomto vydarenom festivale. ■

TURÍČE A BIRMOVKA V KATEDRÁLE

Turíčne sviatky v Katedrále sv. Martina na Spiši boli v tomto roku veľmi bohaté. V dopoludňajších hodinách sa v katedrálnom chráme konali ďakovné bohoslužby Te Deum na konci akademického roka a zároveň boli promócie absolventov teoló-

gie, sociálnej práce a učiteľstva hudby a cirkevnej hudby. Vo večerných hodinách sa v katedrále zišli seminaristi so svojimi predstavenými, ďalšími kňazmi, rehoľnými sestrami a veriacimi aj z okolitých farností a komunít na slávenie Vigílie zoslania Ducha Svätého. Bolo to radostné, liturgické očakávanie príchodu Ducha Svätého. Napokon na Turíčnu nedeľu diecézny otec biskup vyslúžil takmer 40-tim birmovancom z kapitulskej farnosti sviatosť birmovania a touto svätou omšou sme si začali aj Národný týždeň charity (9. – 15. júna), ktorý si charitní pracovníci organizujú na Slovensku rozličnými iniciatívami. ■

ZOMREL VDP. ZOLTÁN REITER

Pán života a večnosti si v sobotu 8. júna 2019 povolal k sebe nášho kňazského spolubrata vdp. Zoltána Reitera, ktorý ostatné roky života prežíval v Kňazskom dome sv. Jána Bosca v Spišskej Kapitule. Vdp. Z. Reiter bol seminaristom ešte v časoch Božieho sluhu biskupa Jána Vojaššáka. Po násilnom rozpustení seminára na Spišskej Kapitule odišiel do svojho rodiska v Liptovskom Mikuláši a kňazom sa stal až po páde totalitného režimu. Po dokončení štúdia ho Mons. František Tondra 6. decembra 1992 v Lipt. Mikuláši vysvätil za kňaza. Tam potom horlivo účinkoval ako kaplán a výpomocný duchovný. Pochovaný bol 12. júna 2019 na cintoríne v Liptovskom Mikuláši. ■

MONS. ANTON TYROL
GENERÁLNY VIKÁR

DIECÉZNE CENTRUM MLÁDEŽE 15-ROČNÉ

V sobotu 22. 6. 2019 sa vo Važci konalo podákovanie za 15 rokov existencie a pôsobenia Diecézneho centra mládeže. Podujatie začalo slávnostnou sv. omšou v kaplnke a celebroidal ju tunajší farský administrátor Roman Šemrák. Kazateľ, ktorým bol duchovný správca centra Ľuboš Laškoty, v homílii vyzdvihol prínos tohto miesta pre mladých, kde sa formujú a vzdelávajú k tomu, aby ich srdcia boli ochotné milovať a slúžiť. Spomenul tiež niekoľko myšlienok z apoštolskej exhortácie pápeža Františka *Christus vivit*, ktorú Svätý Otec venoval špeciálne mladým, a ktorá bola nedávno preložená do slovenčiny. Popoludní prišiel účastníkov povzbudiť aj diecézny biskup Mons. Štefan Sečka, ktorý odovzdal riaditeľovi centra Ľubomírovi Lorenčíkovi ďakovnú plaketu za prínos v oblasti starostlivosti a pastoračie mladých v diecéze. Oslavy sa zakončili spoločnou ďakovnou Korunkou k Božiemu milosrdenstvu a priáním, aby toto centrum aj naďalej slúžilo ako srdce mladých v diecéze. ■

DANIEL LYSÝ

Diecézna komisia pre mládež

KpM koordinuje a vyvíja činnosť s mládežou v troch regiónoch, ktoré tvoria Spišskú diecézu: Spiš, Orava a Liptov. Pre mladých ľudí organizuje rozličné duchovné, vzdelávacie aj športové aktivity. Podieľa sa na prípravách animátorských škôl v diecéze, trikrát ročne organizuje stretnutie vedúcich spoločenstiev Spišskej diecézy Spišnet. Viac informácií o KpM sa nachádza na stránke www.komisnia.sk.

FARSKÉ PASTORAČNÉ CENTRUM POPRAD

V náboženskom živote farnosti Poprad sa stále niečo deje. Takmer pred rokom diecézny biskup Mons. Štefan Sečka zriadil novú farnosť v južnej časti mesta a približne v tom istom čase bolo otvorené farské pastoračné centrum vo farnosti Poprad-mesto. Pastoračné centrum po svojom otvorení a spustení do prevádzky už prináša svoj úžitok a všetci si ho chvália. Presvedčil sa o tom aj generálny vikár Spišskej diecézy Mons. A. Tyrol, ktorý si prezrel toto dielo a porozprával sa o ňom s miestnym dekanom dr. Ondrejom Borsíkom.

PÁN DEKAN, KEDY A AKO VZNIKLA V TVOJEJ FARNOSTI MYŠLIENKA ZRIADIŤ FARSKÉ PASTORAČNÉ CENTRUM?

O priestoroch pre veriacich v centre mesta a blízkom okolí som uvažoval už od samotného začiatku, ako som prišiel pôsobiť do Popradu. Jasne som vnímal potrebu uskutočňovania rôznych aktivít mimo bohoslužobný priestor konkatedrály. Veriaci mali ochotu zapojiť sa a robiť pre seba a iných viac, ale nebolo sa kde stretnúť. Stretávali sme sa na fare alebo pod kostolom sv. Cyrila a Metoda na sídlisku juh, ale vedel som, že je to len krátkodobé riešenie. Okrem toho oprava strechy, inštalácia nového kúrenia, čalúnenie lavíc, všetko v kostole sv. Cyrila a Metoda, oprava fary a iné stavebné práce vo farnosti, mali vyššiu prioritu ako hľadanie nových priestorov pre centrum mesta. Keď mi pán biskup Mons. Štefan Sečka v dostatočnom časovom predstihu oznámil, že farnosť sa bude deliť, vedel som, že zriadenie pastoračného centra, ako to teraz voláme, je nutnosťou.

ČO TÁTO IDEA ZNAMENALA PRE TVOJ TÍM KAPLÁNOV A ČLENOV HOSPODÁRSKEJ RADY FARNOSTI? AKO STE POSTUPOVALI?

Vedel som, že priestor musí byť niekde blízko kostola, lebo mnoho aktivít prebieha bezprostredne po sv. omši alebo pred ňou. Keď sa veriaci majú zúčastniť hoci niečoho zaujímavého a podnetného pre duchovný život, ale je to ďalej od miesta, kde sa práve nachádzajú, mnohí neprídu. Vychádzali sme z možností, ktoré sme mali. Vďaka Bohu farnosť vlast-

nú budovu na Ulici Jána Pavla II. 15, ktorá je v podnájme pre Katolícku univerzitu a všimol som si, že suterén tejto budovy je veľký a nevyužitý. Preto som navrhol opraviť tento dosť zanedbaný priestor a využiť ho pre pastoračiu. Myšlienka bola prijatá s nadšením.

AKÉ BOLI NÁKLADY NA VYBUDOVANIE TOHTO CENTRA A AKO SA TI PODARILO USKUTOČNIŤ TOTO KRÁSNE DIELO?

Oprava so zariadením priestorov stála cca 40.000 eur a práce trvali rok a pol. Doteraz tam ešte stále niečo dopĺňame, lebo nemali sme toľko finančných prostriedkov, aby bolo všetko kompletne. Osobitné zbierky som nerobil, lebo som vedel, že bude potrebné dokončiť opravu farskej budovy a zbierky budú potrebné tam. Usilovali sme sa veľmi šetriť. Niektorí veriaci si všimli, že prebiehajú rekonštrukčné práce, tak farnosti pomohli. Nebolo to ale veľa peňazí. Za všetkým však vidím Boha, bez ktorého pomoci by sme túto úlohu nezvládli.

PODĽA AKÝCH PRAVIDIEL FUNGUJE PREVÁDZKA PASTORAČNÉHO CENTRA?

Od samotného začiatku je o pastoračné centrum veľký záujem. Uvedomoval som si, že keď aj má sedem miestností, tak bude potrebné vymyslieť spôsob, ako riadiť aktivity tak, že nebude dochádzať ku kolíziám v jednotlivých miestnostiach. Preto je na dverách miestnosti kalendár s časovým rozvrhom,

kde sa spoločenstvo, ktoré chce miestnosť využívať, musí zapísať, aby si rezervovali tento priestor. Vedúci skupín majú kľúče od dverí, ktoré potrebujú a môžu tam prísť, kedy chcú. Vsadil som na dôveru a doteraz ju nikto nesklamal. Ľudia si túto dôveru vážia. Pastoračné centrum má 7 miestností. Pritom každá miestnosť je zameraná na niečo iné.

AKÉ FARSKÉ AKTIVITY STE DOTERAZ V PASTORAČNOM CENTRE USKUTOČNILI?

Už som spomenul, že pastoračné centrum má 7 miestností. Každá miestnosť je zameraná na niečo iné. Je tam:

- * Spoločenská miestnosť – tu sa nachádza veľká sedacia súprava, premietacie plátno s dataprojektorom, biliardový stôl, malá knižnica, stôl a stoličky. Stretávajú sa tu viaceré spoločenstvá na modlitbu a duchovné vedenie, premietajú sa tu rozprávky pre deti, filmy pre mládež. Jedno spoločenstvo sa venuje práve tomu premietaniu, kde pozývame na film veriacich prostredníctvom oznamov. Stretávajú sa tu ľudia ranení rôznymi závislosťami spolu so svojimi rodinnými príslušníkmi. Založili si aj svoj klub, ktorý je zaregistrovaný a nazvali ho „Pokora“. Svoj čas tu trávia aj rodičia detí, ktoré si adoptovali. Ide o náhradné rodiny. Dejú sa tu rôzne spoločenské aktivity a priestor sa využíva aj spolu s prednáškovou miestnosťou pre snúbenecké kurzy.

- * Prednášková miestnosť – tu prebiehajú všetky prednášky, nauky, literárny krúžok, kde rozoberáme náboženskú literatúru, stretnutia birmovancov.

- * Miestnosť pre deti – ide o školu Dobrého pastiera, kde sa deti do 6 rokov učia poznávať Pána Boha prostredníctvom náboženských symbolov, kresieb, predmetov, hier s pomocou vyškolených asistentov a rodičov týchto detí. Začali tu chodiť aj deti rodičov, ktorí nechodia do kostola.

- * Kuchynka a malá jedáleň s vybavením – slúži ako zázemie pre to, čo sa v centre deje.

Súčasťou centra je aj farská kancelária

- * Miestnosť na sv. spoveď a osobné rozhovory.

- * Posilňovňa – tu chodia mladí a rodiny, ktorým vyhovuje tichšie prostredie pre fyzické aktivity a chcú niečo urobiť pre svoje telesné zdravie.

- * Poslednou miestnosťou je sklad, ktorý slúži na odkladanie kostýmov, rekvizít pre divadlo, lavičky a zariadenie, ktoré sa využíva pre rôzne činnosti spojené s centrom a evanjelizáciou.

AKÝ JE EFEKT Z TOHTO CENTRA PRE DUCHOVNÝ ŽIVOT VO FARNOSTI A V MESTE POPRAD?

Vplyv centra je jednoznačný. Ľudia tu jednoducho trávia zmysluplne čas a obohacuje ich to. Vnímajú, že je o nich záujem. Spoznávajú sa tu. Prichádzajú s novými nápadmi, čo by sa vo farnosti mohlo robiť. Tento priestor jednoducho žije a som presvedčený, že tým žije aj farnosť.

AKÉ PLÁNY DO BUDÚCNA MÁŠ VO FARNOSTI?

Začínam si uvedomovať, že už nám je v centre tesno. Preto máme už jednu miestnosť aj na treťom poschodí pre stretávanie žien a, zdá sa, že postupne budeme zaberáť aj tretie poschodie. Plánujeme sa viac venovať deťom a miništrantom. Začali sme mládežnícke sv. omše, po ktorých chceme organizovať stretnutia s kňazom, alebo nejakou osobnosťou spoločenského a náboženského života. Chceme ponúknuť stretnutia pre rozvedených, ktorí nemôžu pristupovať k sviatostiam. Voči tejto skupine ľudí cítim veľký dlh a počet takýchto prípadov stále narastá. A bude toho ešte viac, podľa potreby, čo ukáže život.

Srdečne ďakujem za rozhovor a želám celému spoločenstvu hojnú Božiu pomoc v službe šírenia evanjelia.

S DEKANOM DR. ONDREJOM BORSÍKOM SA ZHOVÁRAL
MONS. ANTON TYROL, GEN. VIKÁR

ŠTVRTSTOROČIE OBHOSPODAROVANIA LESOV SPIŠSKÉHO BISKUPSTVA

OBR. Č. 1: ZMIEŠANÉ LESNÉ PORASTY (SMREK, JEDLA, BOROVICA, SMREKOVEC, BUK) NA SPRÁVE LESOV SPIŠSKÁ TEPLICA

V roku 2019 si pripomínáme 25 rokov od začiatku obhospodarovania lesov Spišského biskupstva správcovskou spoločnosťou PRO POPULO Poprad, s.r.o. Minulý rok sme na stránkach časopisu „Kapitula“ venovali jednotlivým úlohám, ktoré plní lesné hospodárstvo. Pri príležitosti tohto významného jubilea si priblížime jednotlivé lesné celky, ktoré sú našou spoločnosťou obhospodarované.

Lesy v majetku Spišského biskupstva sa nachádzajú v hornej časti Hornádskej kotliny na severovýchode Kráľovohoľských Nízkyh Tatier (5600 ha), v masíve Kozie chrbty na rozhraní Hornádskej a Popradskej kotliny (3000 ha), v centrálnej časti Slovenského raja (1300 ha) a juhovýchodnej časti Le-

vočských vrchov pri Spišskom Podhradí (2550 ha). Malá časť lesných pozemkov je vo východnej časti Volovských vrchov pri Košiciach (450 ha). Celková výmera obhospodarovaných lesov je 12 900 ha.

Obhospodarované územie lesov v majetku Spišského biskupstva sa vyznačuje značnou rozmanitosťou a rozdielnym drevinovým zložením. Prírodné pomery jednotlivých lesných pozemkov pre diferencované pôdne pomery, bylinný kryt a hlavne drevinové zloženie, si vyžadujú úplne odlišné postupy hospodárenia a diferencovaný manažment lesníckych činností.

Z pohľadu organizačnej štruktúry spoločnosti PRO POPULO Poprad s.r.o. je územie biskupských

OBR. Č. 2: LETNÉ RÁNO NA HORSKEJ LÚKE „ZÁVRATNÉ“ V SPRÁVE LESOV SPIŠSKÉ BYSTRÉ

lesov rozdelené na 4 samostatné lesné hospodárske celky so špecifickým plánom činností. Pre manipuláciu a expedíciu drevnej hmoty na správach slúži expedičný sklad Vydrník. Samostatným strediskom je stredisko Lesné škôlky zabezpečujúce kvalitný sadbový materiál pre obnovu lesov.

SPRÁVA LESOV SPIŠSKÁ TEPLICA

Lesné pozemky v správe lesov Spišská Teplica sa nachádzajú v centrálnej časti masívu Kozie chrbty zväčša v katastrálnom území obcí Spišská Teplica, Nižná Šumava a Vikartovce. Správa lesov Spišská Teplica hospodári na výmere pozemkov približne 3000 ha. Pohorie Kozie chrbty oddeľuje Popradskú kotlinu od Hornádskej. Zaujímavosťou je, že jeho hrebeňom prechádza rozvodnica Čierneho a Baltického mora. Najvyšším bodom je Kozí kameň s nadmorskou výškou 1255 m.n.m.

Prírodné podmienky špecifikuje členitý terén a výrazná reliéfová energia. Veľký vplyv na hospodárenie má horská klíma s malou inverziou teplôt a vlhkosťou klímou. V masíve Kozích chrbtov dominu-

jú ihličnaté dreviny. Drevinová skladbu tvorí smrek 66%, smrekovec 14%, borovica 11% a jedľa 4%.

Manažment lesníckych činností správy lesov Spišská Teplica sa zameriava hlavne na spracovanie dreva a obnovu lesov po vetrovej kalamite. Cieľom je premena ihličnatých lesov na zmiešané, hlavne výsadbou kvalitného sadbového materiálu, a zabezpečenie mimoprodukčných funkcií lesa. Na území demonštračného objektu Kozie chrbty prebieha aj intenzívna vedecko – výskumná činnosť zameraná na hľadanie riešení celospoločenského problému hynutia smrekových porastov.

SPRÁVA LESOV SPIŠSKÉ BYSTRÉ

Lesné pozemky sa nachádzajú v severnej časti Kráľovohoľských Nízkych Tatier, prevažne v katastrálnom území obcí Spišské Bystré, Kravany a Vikartovce na výmere približne 2 900 hektárov. Územie siaha až do pásma vysokohorských smrečín, pričom najvyšším bodom je Úplaz s nadmorskou výškou 1 557 m n. m. Správa lesov Spišské Bystré hospodári na výmere pozemkov približne 2900 ha.

OBR. Č. 3: JESEŇ V ZMIEŠANÝCH LESNÝCH PORASTOCH (SMREKOVEC, SMREK, JEDĽA, BUK, DUB, BREZA, JAVOR)
NA SPRÁVE LESOV SPIŠSKÉ PODHRADIE

Prírodné podmienky určuje terénny reliéf a klíma fatransko – tatranskej oblasti severovýchodných Kráľoholských Nízkyh Tatier. Charakterizujú ich strmé svahy s hlbokými dolinami, s prevažne chladnou horskou klímou a malou inverziou teplôt. V doline Bystrá vyviera potok Bystrá, ktorý slúži na povrchový odber pitnej vody. V oblasti dominujú ihličnaté dreviny, hlavne smrek 83%, smrekovec 8% a jedľa 3%.

Manažment lesníckych činností správy lesov Spišské Bystré sa zameriava hlavne na obnovu lesov po vetrovej kalamite, s cieľom pestovania a výchovy zmiešaných porastov.

SPRÁVA LESOV SPIŠSKÉ PODHRADIE

Lesné pozemky v správe lesov Spišské Podhradie sa nachádzajú v Hornádskej kotline a časti Levočských vrchov, najmä v katastroch obcí Spišské Podhradie, Jablonov, Lúčka, Studenec a Ordzovany. Výmera lesných pozemkov správy Spišské Podhradie je približne 3 200 ha. Z toho približne 450 ha je vo východnej časti Volovských vrchov pri Košiciach.

Prírodné podmienky určuje terénny reliéf Hornádskej kotliny. Okolité vysoké pohoria zaklinevané a uzatvorené do seba podmienili vznik zvláštnej kotlinovej klímy. Hlavným prejavom kotlinového fenoménu je zhromažďovanie kotlinového vzduchu, hlavne mrazového v zimnom období, čo má veľký vplyv na kompetične silný boj listnatých drevín, hlavne buka.

V oblasti je drevinové zloženie pestrejšie a vyrovnanejšie. Dominantné je zastúpenie smreka 22%, ďalej sa tu vyskytuje buk 15%, jedľa 14%, smrekovec 13%, borovica 10%, dub 7%, javor 5% a breza 5%.

Vo východnej časti Volovských vrchov prevládajú listnaté dreviny (dub 49%, buk 20%, hrab 16%, borovica 5%).

Manažment lesníckych činností správy lesov Spišské Podhradie sa zameriava hlavne na udržanie dobrého zdravotného stavu lesných porastov. Vzhľadom na drevinovú pestrosť a diferencovanú vekovú štruktúru majú lesy v okolí Spišského Podhradia najlepšie predpoklady pre prírode blízke hospodárenie s vytvorením trvalo etážových porastov, ktoré okrem produkčnej funkcie plnia aj mimoprodukčné a estetické funkcie.

OBR. Č. 4: MLADÉ LESNÉ PORASTY, VZNIKNUTÉ PO ROZSIAHLÝCH KALAMITÁCH (VIATOR, PODKÓRNY HMYZ) NA SPRÁVE LESOV HRANOVNICA

SPRÁVA LESOV HRANOVNICA

Správa lesov Hranovnica vznikla v roku 2002 na základe zákona o prinavrátení majetkov cirkvi v Národnom parku Slovenský raj. Okrem daného územia národného parku správa obhospodaruje lesné pozemky aj v severovýchodnej časti Kráľovohoľských Nízkych Tatier, najmä v katastroch obcí Spišské Bystré, Hranovnica, Vernár a Spišský Štiavnik, kde sa nachádza aj najvyšší bod Predná hoľa s nadmorskou výškou 1 545 m.n.m. V súčasnosti je výmera lesných pozemkov v správe lesov Hranovnica približne 4 000 ha.

Prírodné podmienky územia sú ovplyvnené členitým terénom svahov Nízkych Tatier a roklinami Slovenského raja. Drevinové zloženie v správe lesov Hranovnica sa líši na základe orografických celkov. Pričom na severovýchode Nízkych Tatier prevládajú ihličnaté dreviny, hlavne smrek 83%, smrekovec 8%, jedľa 3%, v Slovenskom raji je vyšší podiel listnatých drevín približne 45%. Lesné porasty tvoria hlavne buk 37%, smrek 31%, jedľa 10%, borovica 7%, smrekovec 6%, javor 5%.

Z pohľadu manažmentu lesného hospodárstva sú lesnícke činnosti zamerané hlavne za zabezpečenie mimoprodukčných funkcií lesa, hlavne v ochranných lesoch na území Slovenského raja. Hospodárenie v lesoch je prispôbené zonácii územia národného parku. Dôraz sa kladie aj na požiadavky spoločnosti pre zabezpečenie krajiny – estetickej hodnoty lesa.

EXPEDIČNÝ SKLAD VYDRNÍK

Na uskladnenie, manipuláciu a expedíciu drevnej hmoty vyťaženej na správach lesov bol v roku 2011 vybudovaný manipulačno-expedičný sklad Vydrník. Súčasťou skladu je vlastná železničná vlečka. Ročná manipulácia na expedičnom sklade je za optimálnych podmienok až okolo 50 000 m³ drevnej hmoty.

STREDISKO LESNÉ ŠKÔLKY

V roku 2015 bolo v rámci organizačnej štruktúry spoločnosti vytvorené samostatné stredisko Lesné škôlky, ktorého úlohou je produkcia krytokoren-

OBR. Č. 5: MANIPULAČNÝ STROJ BAJLER-ZEMBROD NA EXPEDIČNOM SKLADE VYDRNÍK

OBR. Č. 6: MAXIMÁLNA PRODUKCIA SADENÍC VO FÓLIOVNÍKU NA VÁPENICI (SPIŠSKÁ TEPLICA)

ných a voľnokorenných sadeníc lesných drevín. Tieto sadenice slúžia predovšetkým pre potreby umelej obnovy lesa v spoločnosti, ale aj pre odbytovú realizáciu na trhu. Stredisko zabezpečuje starostlivosť o všetky lesné škôlky a fóliovníky na jednotlivých strediskách spoločnosti.

Centrom strediska Lesné škôlky je fóliovník na pestovanie sadeníc lesných drevín s rozmermi 40 x 60 m. Súčasťou vybavenia je poloautomatický zavlažovací systém s možnosťou aplikácie hnojív, fungicídov a insekticídov. Pre zabezpečenie kvalitného a zdravého sadbového materiálu sa používa fínska rašelina, ktorá má pH prispôsobené zvlášť pre listnaté a ihličnaté dreviny. Zároveň obsahuje zárodky symbiotických húb, ktoré obalia koreňky mladých stromčekov, a tým zlepšujú ich vodný režim. Pri takto intenzívnom spôsobe pestovania je nevyhnutné používať na mieru namiešané hnojivá, ktoré zohľadňujú fyzikálne vlastnosti používanej vody. Na pestovanie sadeníc sa používa iba osivo z lesných porastov a stromov pochádzajúcich z danej klimatickej oblasti územia lesov Spišského biskupstva. Nachádzajú sa tu lesné porasty, ktoré spĺňajú kritériá na

zber semien lesných drevín, takže novovzniknuté porasty sú aj po genetickej stránke pôvodné.

Plochy lesných škôlok voľnokorenných sadeníc sa postupne znižujú a výroba sa centralizuje do Spišskej Teplice, kde je prevažná časť produkcie krytokorenných sadeníc.

ING. TOMÁŠ HUTYRA
VEDÚCI VÝROBY PRO POPULO POPRAD, S.R.O.

MUDR. KAROL WURM, DIRIGENT, SKLADATEL', ORGANOLÓG

V mestskej Farnosti sv. Mikuláša v Liptovskom Mikuláši boli tamojší katolícki kňazi a veriaci v druhej polovici 20. storočia zvyknutí na jav, ktorý bol azda na Slovensku raritou. Pri väčších slávnostiach vo farskom rímskokatolíckom kostole vystupoval tamojší spevokol, ktorý mal okolo troch desiatok členov a viedol ho uznávaný dirigent MUDr. Karol Wurm. Raritou bolo to, že katolícky spevokol viedol člen Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Spoluprácu umožňovala vysoká kultúra, vzájomná priazeň a porozumenie, ako aj obojstranná vzájomná úcta. Že táto spolupráca fungovala ideálne, môže dosvedčiť aj pisateľ tohto článku, ktorý bol začiatkom 90-tych rokov správcom spomínanej farnosti sv. Mikuláša.

Karol Wurm sa narodil 25. marca 1913 v Bratislave, v rodine evanjelického učiteľa a kantora. Už v detstve mal výborné možnosti venovať sa klasickej hudbe, čo vďaka svojej usilovnosti a nadaniu veľmi dobre využil. Vyštudoval medicínu a stal sa lekárom. Najskôr pracoval na kožnej klinike v Bratislave a tesne po skončení 2. svetovej vojny sa s manželkou Alicou a dcérou Evou prisťahovali do Liptovského Mikuláša. Tam s rodinou prežil celý svoj život. Pracoval v nemocnici v Liptovskom Mikuláši ako primár kožného oddelenia.

Jeho celoživotnou pasiou sa popri medicíne stala klasická hudba, ktorej sa venoval s veľkou láskou. Po 2. svetovej vojne sa pokúšal obnoviť činnosť spevokolu Tatran (neskorší okresný učiteľský spevokol). Veľmi aktívne sa zapájal do kultúrneho a spoločenského života. Stal sa vplyvným členom divadelných súborov a mal na starosti hudobnú stránku umeleckých hier. Podieľal sa na založení divadelného súboru G. F. Belopotockého, komponoval hudbu a dirigoval divadelný orchester. Viedol aj Divadlo hudby pri Okresnom osvetovom dome v Liptovskom Mikuláši. Angažoval sa aj na medzinárodnom poli, prednášal na sympóziách Medzinárodnej hymnolo-

gickej spoločnosti a publikoval mnohé štúdie a články. Bol členom hudobnej a textovej komisie pri tvorbe Evanjelického spevníka.

Do vedenia katolíckeho spevokolu farnosti Liptovský Svätý Mikuláš sa dostal roku 1967, keď sa konali prípravy na oslavu 700. výročia založenia tohto mesta. Profesorka Nusková sa vtedy v pozícii dirigentky katolíckeho spevokolu obrátila na Dr. K. Wurma s prosbou o odbornú pomoc pri príprave repertoáru na spomínanú oslavu. V Matici slovenskej v Martine vybrali skladbu Missa in „C“ od Františka Peregrina Hrdinu. Tak sa začala spolupráca a pekné spolunažívanie príslušníkov dvoch hlavných konfesií v Liptovskom Mikuláši, čo potom trvalo viac ako jedno štvrtstoročie, až do konca života pána primára K. Wurma.

Zaujímala ho hudobná teória, dejiny hudby a chrámový spev. Venoval sa aj štúdiu kráľovské-

ho nástroja, organa. Spolupracoval s Úradom pamiatkovej starostlivosti ako expert v oblasti historických organov. Jeho talent a láska ku kráľovskému nástroju sa prejavila aj konkrétne, keď odborné posúdil a vlastnoručne opravil a zreštauroval desiatky, azda stovky organov v rôznych častiach Slovenska. Jeho hlavným dielom bola publikácia, ktorú pripravil spolu s historikom Dr. Otmarom Gergelyiom. Publikácia sa stala súčasťou systematického súpisu všetkých organov na Slovensku a prináša radosť tým, ktorí majú radi hudbu a umeleckú krásu vôbec.

Je autorom alebo spoluautorom kníh, vedeckých štúdií a celého radu odborných článkov:

- * Historické organy na Slovensku. Vyšlo v spoluautorstve s Otmarom Gergelyiom, Opus Bratislava 1982.

- * Organové skladby. Vyšlo v spoluautorstve s Ing. J. Letňanom.

- * Lutnové skvosty starej Levoče Ed. Karol Wurm, Ferdinand Váňa, Jozef Zsapka, Opus Bratislava 1985.

- * Nová partitúra. Publikované v spoluautorstve s J. Letňanom, roku 1956.

- * Evanjelická partitúra. V spoluautorstve s M. Bázlíkom, Tranoscius 1992.

Pán primár Karol Wurm bol všestranným človekom. Popri medicíne a hudbe sa venoval aj ďalším záľubám, ako napr. športu a turistike. Bol nesmierne jemným človekom s ušľachtilým charakterom a radostnou, optimistickou povahou. Šíril okolo seba radosť zo života a optimizmus. MUDr. Karol Wurm zomrel 31. júla 1993 a pochovaný je na cintoríne v Liptovskom Mikuláši. Katolícki veriaci naňho aj po desiatkach rokov spomínajú s láskou a vďačnosťou.

PROF. ANTON TYROL
SPIŠSKÁ KAPITULA

Pramene:

GERGELYI, O. – WURM, K.: Historické organy na Slovensku, Opus Bratislava 1982.

FIAČANOVÁ, D.: Keď je hudba životom, In: Zvesti. Občasník cirkevného zboru ECAV Liptovský Mikuláš, roč. 22, č. 2/2018, s. 4 – 5.

GALICA, J.: Spievajte Pánovi novú pieseň. Nekrológ za MUDr. Karolom Wurmom, august 1993, rukopis (prednesený na pohrebe).

STAROSTLIVOSŤ O ORGANY

V predchádzajúcom čísle sme si „rozobrali“ organ na jednotlivé časti. Tému tohto článku už čiastočne prezrádza názov. Ako sa teda starať o organy? Začnime od toho, čo je nesprávne.

Je zlé, ak nástroj nemá svojho gazdu. Často je to len nedostatočná komunikácia medzi správcou farnosti a organistom. Je dobré, ak správca farnosti poverí osobu, najlepšie organistu, ktorý bude zodpovedný za jemu zverený hudobný nástroj. Obzvlášť je to potrebné, ak vo farnosti sú viacerí organisti. Často dochádza k spoliehaniu sa na toho druhého, v konečnom dôsledku, aj keď je organistov niekoľko, je nástroj bez gazdu. Toto poverenie je potrebné robiť zakaždým, ak dôjde k zmene správcu farnosti. Vtedy sa predídne nevhodným iniciatívam nekompetentných osôb, alebo sa môže dať príležitosť iným, ak je doterajší zodpovedný človek napríklad unavený, ale nemá odvahu povedať, že to už nechce ďalej vykonávať. Tento postup je v súlade s hierarchiou, aj prirodzenou autoritou.

A čo je úlohou osoby zodpovednej za nástroj? V prvom rade takáto osoba prirodzene začne vnímať, že nesie zodpovednosť a už tým sa správa k organu lepšie. Treba povedať, že chór je akýmsi pracoviskom organistu. Napriek tomu by to nemala byť kancelária, ako to často pri organe vyzerá. Aj tu platí: čistota pol života. Lepšie: poriadok pol života. Myslíme pritom na život organa. Tak napríklad, často sa stretávam s rozloženými knihami, notami, spevníkmi, schematizmami starými ešte z čias Márie Terézie, časopismi, novinami, vreckovkami, papierikmi, cecuzkami... skratka: hrací stôl zavalený ako v papiernictve. V horšom prípade, ako v trafike. Výsledkom je, že sa hrací stôl nedá zatvoriť. Zlé je to preto, že na klávesy sadá prach, ktorý nakoniec skončí pod klávesmi, ten sa zahustí zo zvyškami po gumovaní a výsledkom je niekedy až odpudzujúco vyzerajúca klaviatúra, ktorá sa rýchlejšie opotrebuje.

Niečo podobné platí aj o pedálnici. Je dôležité, aby sa organisti prezúvali. Mali by mať obuv, ktorá je výhradne určená na hru na pedáloch. A podľa možnosti v nej čo najmenej chodili mimo pedálnice.

Tým sa vo výraznej miere zníži opotrebovanie obkladov na pedálových klávesach. Pretože, ak sa chodí v topánkach, na podrážku sa nalepia jemné kamienky, prach, špina, voda. To vytvorí na topánke niečo ako brusný papier, ktorým zbrúsime klávesy. Nehovoriac o špine, ktorá je pod pedálnicou.

Veľmi, až priam nebezpečné sú infra-žiariče, ktoré si organisti nastavujú na ruky. Sálavé teplo následne pôsobí na lepidlo, ktorým sú prilepené potahy na klávesoch, ktoré sa zvyknú odlepiť. Alebo ako to bolo v istom kostole, kde od zabudnutého infražiariča vznikol požiar a zhorel hrací stôl, ktorý však zadymil celý kostol. Náklady na opravu sa počítali v desiatistách. Riešením je elektrická poduška na lavici.

Ďalšou úlohou zodpovednej osoby za organ je informovať správcu farnosti o stave nástroja, prípadne o jeho nedostatkoch. Ten následne rozhodne o ďalších krokoch. Dôležitá je aj klíma v kostole. Je dob-

ré, ak je čo najstabilnejšia teplota a vlhkosť. Skúsenosť potvrdzuje, že najväčšie problémy s organom sú cez sviatky ako naschvál. Je potrebné si uvedomiť, že organ je hlavne z dreva. Drevo je živý materiál, ktorý má schopnosť absorbovať vlhkosť, následne mení svoj objem. To ale nenastáva okamžite. Trvá to jeden až dva mesiace. Teda ak sa výrazne zmení vlhkosť, na dreve sa to prejaví o štyri až osem týždňov, podľa druhu dreva. Nesmieme pri tom zabudnúť na teplotu. Čím je nižšia teplota, tým sa voda odparuje pomalšie. V lete je pomer teploty a vlhkosti najlepší. S príchodom jesene sa vlhkosť mierne zvyšuje. Teplota klesá, postupne začína mrznúť a prichádzajú Vianoce. Ak je kostol vykurovaný a nasávanie vzduchu do organu je z kostola, resp. ventilátor je v kostole, nič dramatické nenastáva. Ak nie je vzduchové čerpadlo v kostole, nasáva studený vzduch, ktorý sa vo vyššej teplote vo vykurovanom kostole kondenzuje. Ešte ľudia nanesú do kostola sneh, počas sviatkov je v kostole viac ľudí, tí dýchaním tiež zvyšujú vlhkosť. Ale tento jav sa preukáže o dva mesiace. A to už bude v tom čase o mesiac Veľká noc. K tomu prichádza jar, vonku sa otepluje, v kostole je zima, tak sa urobí najväčšia chyba, že otvoríme všetky okná aj dvere. Aby bolo čo najskôr v kostole teplo. Neuvedomujeme si, že to vyvoláva znovu kondenzovanie vody. Navyše mesiac pred veľkonočnými sviatkami sa roztopil všetok sneh, ktorý znovu prudko zvýšil vlhkosť a tak je v mesiaci marec – apríl celý cyklus zavŕšený, drevo má najväčší objem a nástroj najväčší problém. No a práve v tom, ako naschvál, sú Veľkonočné sviatky.

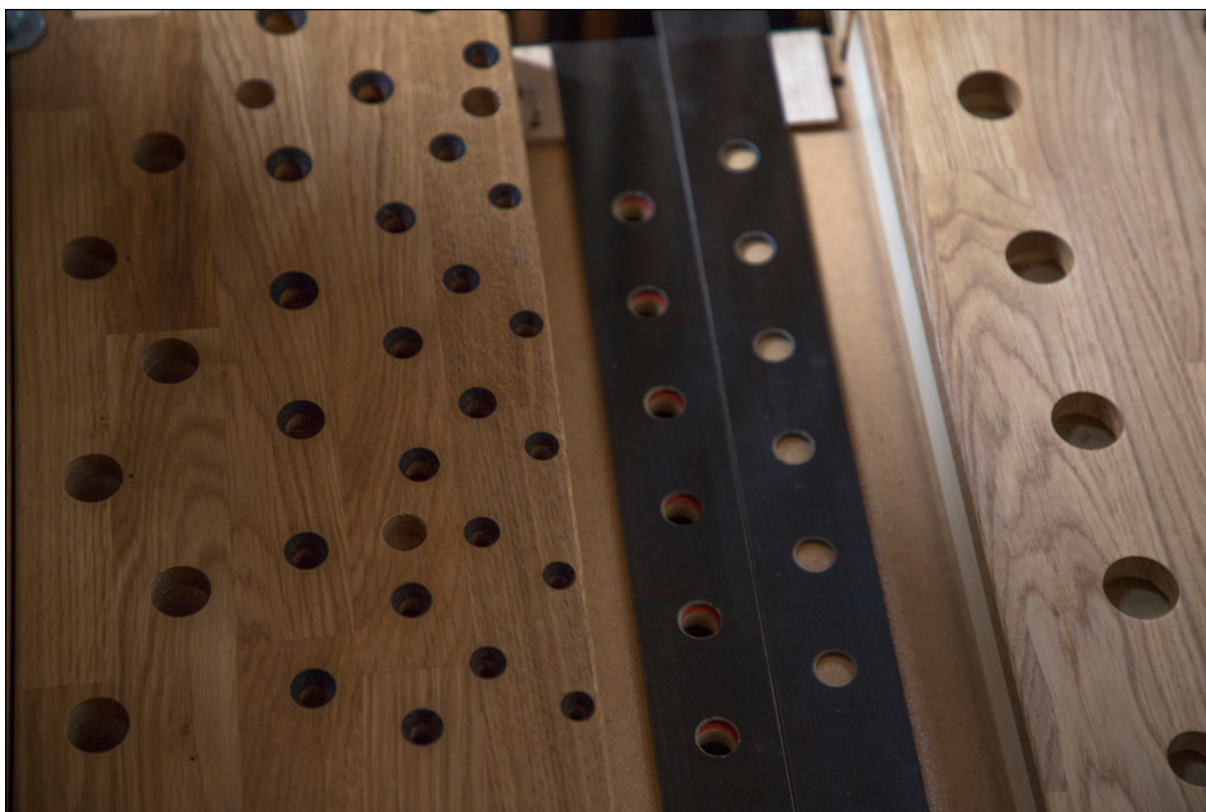
Ďalšou veľmi častou chybou je spôsob, ako sa o organ staráme priebežne. Je to ako s autom, v ktorom tiež treba v istých intervaloch vymieňať olej, aby motor mohol fungovať ako treba.

Zopakujme si úlohy, ktoré sú v kompetencii zodpovednej osoby za organ: 1. stará sa o poriadok, 2. kontroluje vlhkosť, 3. zavedie akúsi „zdravotnú kartu“ organu a zapisuje všetky zásahy do nástroja, ale aj závady, ktoré sa vyskytnú v priebehu užívania. Napríklad: dňa 6. 9. 2010 ostal visieť tón C1 v prvom manuáli v registri oktava 4', alebo tón ostal visieť vo všetkých registroch na druhom manuáli. Niekedy stačí tento tón správne identifikovať, potom párkrát staccato zahrať na klávese a ventil sa vráti do svojej polohy. Pod ventil sa mohla dostať malá špinka, ktorá opätovným hramím vypadla a závada je odstránená.

ná. Napriek tomu je potrebné aj takúto vec zapísať do zošita. Pretože sa môže porucha opakovať a vtedy je už potrebné to riešiť s organárom. Pri riešení veľmi pomôže táto informácia, pretože vie, kde má hľadať daný problém. V opačnom prípade, ak neexistuje nijaký záznam, môže sa stať, že pri návšteve organára sa porucha neprejaví. Organista si nezapamätal tón, ktorý ostával sem tam visieť a poruchu nie je možné odstrániť. Navyše, ak sa niektorý tón zasekol iba raz a v zošite je iba jediný záznam, mohlo ísť iba o prechodný jav a nemusí to byť porucha. Určite je dobré zapisovať raz do mesiaca relatívnu vlhkosť v kostole. Táto informácia je veľmi užitočná, hlavne z hľadiska prevencie. Na základe toho sa môže správnym riešením vyhnúť nežiaducim vplyvom na organ. To bude mať za následok predĺženie životnosti nástroja a tým aj zníženie nákladov nielen na nástroj, ale aj na mobiliár, či samotnú stavbu kostola.

Pomenujme si možnosti, akým spôsobom sa môže realizovať starostlivosť o organ. Základná forma je údržba. Isté úkony sme si už opísali v tomto článku a môže ich vykonávať organista, či iná poverená osoba alebo organár. Cieľom údržby je udržiavať organ v čo najdlhšom čase v čo najlepšom stave. Ak ju vykonáva organár, ide o odbornú údržbu. Je dobré ju robiť v ideálnom prípade raz do roka.

Pri údržbe sa kontroluje vzduchové čerpadlo, tónová a registrová traktúra, hrací stôl, pomocné zariadenia a doladenie falošných píšťal. Spravidla sa dá pravidelná odborná údržba realizovať počas jedného pracovného dňa. Zväčša vo dvojici. Ak sa počas údržby zistia závady, ktoré nie je možné odstrániť operatívne, alebo ak sa ukazuje väčšia investícia, dá sa dopredu pripraviť na opravu. Môže ísť o výmenu komponentov, ktoré už dožívajú, ale ešte fungujú. Predíde sa tým nežiaducej poruche trebárs práve na sviatky. Pretože opravu je možné naplánovať. A nielen čas, ale aj finančné náklady a objem prác, čo je istá výhoda. Z pohľadu peňaženky je oprava šetrnejšia ako generálna oprava, kde sa robí všetko a naraz. Pri generálnej oprave sa nástroj čiastočne alebo úplne rozoberie. Záleží to od toho, do akej miery je nástroj poškodený. Môže to byť drevokazný hmyz či plieseň. V takom prípade je demontáž nástroja veľmi žiaduca. Generálnou opravou by starostlivosť nemala skončiť. Práve naopak. Je to vynikajúci začiatok správnej starostlivosti o hudobný nástroj. Práve preto, že je všetko v poriadku, môžeme sledovať a udržiavať nástroj pri zanedbateľných investíciách veľmi dlho vo vynikajúcej kondícii. Tieto tri formy: údrž-

ba, oprava a generálna oprava, sú úplne postačujúce na správnu funkčnosť organa.

Nedá mi nespomenúť ešte jednu formu, a to je prestavba. Pri prestavbe sa najčastejšie organ zväčšuje. Teda pridávajú sa ďalšie registre, alebo dokonca celé manuály. Na prvý pohľad sa môže zdať, že ide o akési vylepšenie nástroja. História takýchto nástrojov nám však ukazuje, že vôbec sa výsledok nezhoduje s dobre myslenou túžbou veci pomôcť. Ak je organ, ktorý potrebuje „vylepšiť“, znamená to, že s ním od začiatku čosi nebolo v poriadku. Príčin môže byť niekoľko. Od nesprávneho umiestnenia cez nevhodné dimenzovanie menzúr, počtov registrov a ďalších dôvodov, až po napríklad nedostatok peňazí. Z druhej strany, ak nástroj nepotrebuje „vylepšovať“, bezpochyby to znamená, že ide o dobrý a hodnotný nástroj. Doslova tragédia nastáva, ak sa začne prestavovať takýto nástroj, navyše ak už má zopár krížikov od svojho vzniku. Ako príklad možno uviesť organ v Kostole sv. Jakuba v Levoči. V dobe svojho vzniku bol najväčším organom v Rakúsko-Uhorsku. Chodili ho obdivovať až z Viedne. Akú hodnotu by mal dnes, keby sa dochoval v pôvodnom stave? Bol by to európsky, vlastne svetový unikát. Nástrojov zo 17. stor. v origináli, v pôvod-

nom stave a veľkosti levočského nástroja sa zachovalo len pár. Namiesto toho sa dnes môžeme len smutne zamýšľať nad tým, ako mohol znieť. Ako sa na ňom hralo. Ako bol riešený technicky, ale nechcem byť pesimista. Zachovala sa pôvodná organová skriňa s perspektívnymi píšťalami, a dokonca na bočnom chóre sa zachovala skriňa zadného pozitívu aj s pôvodnými píšťalami a vzdušnicou. Samozrejme, môže niekto namietat, že radšej prestavba ako nevyhovujúci organ. Ja osobne preferujem zachovať pôvodný nástroj, ak je jeho jediná chyba napríklad, že je malý a do kostola, v ktorom by sa určite zišiel väčší, lebo kostol, keď sa v ňom staval organ, bol ešte pred prestavbou. Kostol sa zväčšil, ale nástroj nie. V takom prípade, skôr ako prestavba, je lepším riešením nájsť pre malý organ správne veľký kostol. Zachová sa originálny nástroj a do väčšieho kostola sa môže zadovažiť väčší nástroj.

Prečo nie prestavba? Organár, ktorý postavil pôvodný nástroj, je originálny. Nestretol som sa s tým, že by vyrobil nástroj s tým, že sa v budúcnosti môže zväčšovať. Väčšinou jediný voľný priestor v organe je ladiaca lavička, po ktorej je prístup k píšťálam, aby sa dali doladiť. Od toho aj názov „ladiaca lavička“. Ak ju zrušíme a namiesto nej pridáme register, nebudeme môcť nástroj naladiť bez toho, aby sme nemuseli z organa vyberať píšťaly. Ak chceme zachovať ladiacu lavičku, nový register dáme nad, pod, alebo vedľa. Skrátka niekde inde, potom to má za následok negatívne zvukové riešenie. Tak teda zachováme lavičku, píšťaly nového registra umiestnime logicky za pôvodné píšťaly, aby nástroj neutrpel na zvuku. Potom musíme zväčšiť skriňu. Väčšinou je to len amatérsky dolepená časť, ktorá znehodnocuje pôvodnú organovú skriňu. Nech už sa prestavovateľ snaží ako chce, vždy niečo nakoniec utrpí. Nepoznám dobrú prestavbu. Dôkazom toho je, že skôr či neskôr takýto prestavaný nástroj skončí na smetisku. Ak nie na tom reálnom, tak potom na smetisku dejín.

GABRIEL BIES

PRVKY LITURGICKEJ OBNOVY

Na úvod si položíme niekoľko otázok: Nakoľko je pre mňa slávenie sv. omše zrozumiteľné? Nakoľko je zrozumiteľná pre dnešného človeka? Pre mladých, pre deti? Rozumiem znakom a symbolom, ktoré sú súčasťou svätej omše, či sviatostí? Ako vnímam liturgické úkony, postoje pri slávení sv. omše a sviatostiach? Rozumiem im? Asi mi dáte za pravdu, že mnohí odchádzajú zo sv. omše znudení, otrávení, nenaplnení, pretože tomu, čo sa dialo pri sv. omši, nerozumeli. Ako je to s mojimi úkonmi pri sv. omši? Nie sú uponáhľané? Sú dôstojné? Dodržiavam liturgické predpisy pri slávení sv. omše a vysluhovaní sviatostí? V prvej časti si priblížime dôležitosť a význam znakov a symbolov pri slávení liturgie a v druhej časti si všimneme liturgické postoje.

SÚ LITURGICKÉ ZNAMENIA EŠTE ZROZUMITEĽNÉ?

Nemecký autor Romano Guardini píše, že liturgické slávenie je odkázané na znamenia, tak ako celá ľudská spoločnosť. Každé poznávanie začína od zmyslov. Tým viac i stretnutie s Bohom je mysliteľné len skrze znamenie. Tak ako je Kristus ako Hlava znamením prvotnej Božej sviatosti, tak je i telo, Cirkvi, znamením sviatosti spásy, ktorá sa ponúka všetkým ľuďom. Preto je namieste otázka, či súčasný človek tohto technického veku nestratil schopnosť k liturgickému konaniu, teda otázka neschopnosti symbolického vyjadrovania.¹

Akokoľvek je súčasný človek možno skúpy na znamenia a zdržanlivý vo výrazoch, ako bol predtým, predsa sa stále „vyvesujú zástavy, demonštratívne sa nosia dlhé alebo krátke vlasy, k narodeninám sa dávajú kvety, za víťazstvo sa dávajú medaily a poháre, konajú sa prehliadky a kupujú a zapalujú sa sviece.

K vyjadreniu viery v určitom spoločenstve slúži rituál, to znamená opakujúce sa spôsoby používania, ktoré sú pre človeka samozrejmé. Bytostný-

mi znakmi liturgického konania sú od raného kresťanstva symboly a gestá, ako je umývanie, vkladanie rúk, pomazanie či lámanie chleba.

Dejiny viery sú zároveň dejinami rozvíjania týchto znakov. Prílišné zdôrazňovanie nepodstatných znakov a zakrývanie tých dôležitých dospe- lo ku želaniu, či by počuteľné a viditeľné znaky ne- mohli byť opäť ľahšie zrozumiteľné. Preto je potrebné, aby „pri tejto liturgickej obnove DVK boli texty a obrady usporiadané tak, aby jasnejšie vyjadrovali sväte veci, ktoré naznačujú, aby ich kresťanský ľud, nakoľko je to možné, mohol ľahko chápať a mal na nich účasť plným, aktívnym a spoločným slávením (Sacrosanctum concilium /SC/ 21).

Sviatosti Cirkvi sú zamerané na posväcovanie človeka, na budovanie Kristovho tela a napokon na vzdávanie úcty Bohu. Ako znaky majú však aj úlohu poučovať. Vieru nielen predpokladajú, ale ju slovami a obradnými úkonmi aj živia, posilňujú a vyjadrujú.

1. RICHTER, K. *Liturgie a život*. Vyšehrad 1996, s. 46.

Preto sa volajú sviatosťami viery. Udeľujú milosť, ale ich slávenie zároveň veľmi dobre uspôsobuje veriacich, aby túto milosť prijímali s úžitkom, aby správne uctievali Boha a aby konali skutky lásky. Preto je nanajvýš dôležité, aby veriaci ľahko chápali sviatosťné znaky a čo najhorlivejšie pristupovali k sviatosťam, ktoré sú ustanovené na udržovanie kresťanského života (SC 51).

LITURGIA POTREBUJE ZNAKY

Nie je to len dialóg, výmena slov medzi Bohom a človekom, ale i úkon, na ktorý ľud tiež odpovedá úkonom, činom. Preto sa v liturgii používajú iné znaky ako slovo, pretože sú hmotné. Už sama podstata aktívnej účasti ľudu vyžaduje, aby svoje vnútorné zmýšľanie prejavila aj navonok svojimi „úkonmi, čiže gestami a držaním tela“ (SC 30) a zároveň používa viditeľné znaky na označenie neviditeľných božských skutočností (SC 33), ktoré určil Kristus, pokiaľ ide o sviatosť alebo Cirkev, pokiaľ ide o sväteniny. Dávajú nadprirodzenú milosť samým úkonom (*ex opere operato*) – sviatosťi, alebo na príhovor Cirkvi – sväteniny. Sviatosťné znaky (matéria a forma) nepôsobia len na posvätenie človeka a oslavu Boha, ale majú aj výchovný a formačný zmysel, že svojím symbolizmom dostávajú človeka do pohybu, aby sa na prijatie milosti pripravil hlavne vierou.²

Jestvujú dva dôvody na použitie znakov v liturgii: Prvým je sám Ježiš Kristus, druhá Božská osoba, ktorý sa vtelil, prijal viditeľné hmotné telo do svojej osoby a ako Bohočlovek sa stal „znakom“ nadprirodzenej Božej pravdy a života. Tento viditeľný, symbolický Kristus žije v Cirkvi ďalej. Aj sama Cirkev je znakom, lebo jej osobitnou vlastnosťou je, že súčasne ľudská i božská, viditeľná a pritom vybavená neviditeľnými skutočnosťami. To, čo je v nej ľudské, je zamerané na božské a podriaďuje sa mu (SC 2). Druhý dôvod na použitie zmyslovo vnímateľných znakov v liturgii tkvie v prirodzenosti človeka. On je jednota tela a duše a jeho poznanie je viazané na hmotnú skutočnosť. Zmyslové znaky mu pochopiteľným spôsobom sprístupňujú neviditeľné skutočnosti, ktoré sú dané Božím zjavením. Aby nám posvätné znaky v liturgii mohli splniť toto poslanie, musia byť zrozumiteľné. Medzi tým, čo označujú,

a tým, čo vyjadrujú, musí byť prirodzený vzťah. Liturgické znaky sa nevolili ľubovoľne, ale využíva sa prirodzený zmysel vecí a javov, aby vyjadrovali skutočnosť viery. Keď ide o znaky, ktoré ustanovil Kristus, je potrebné nájsť jeho úmysel, ako bol v tradícii Cirkvi poznaný a ako sa autenticky vysvetľuje. Ak ide o znaky, ktoré ustanovila Cirkev, treba poznať presne dejiny, pôvod a vývoj daného obradu.³

LITURGICKÉ POSTOJE

Státie

Zo slov Pána Ježiša o farizejoch (Mt 6,5) vyplýva, že v Starom zákone bolo bežné sa modliť postojáčky. Tento spôsob odporúčal aj Pán Ježiš učeníkom (Mk 11,25). Státie pri modlitbe je prejavom úcty Bohu ako najvyššiemu Pánovi, lebo z úcty k vznešenejším osobám vstávame. Zároveň tým naznačujeme i vnútornú účasť na modlitbe alebo ochotu k tomu, čo sľubujeme. Že kňaz väčšinou pri sv. omši, pri vysluhovaní sviatosťi a sväteníí stojí, má tiež význam, lebo vstupuje ako prostredník medzi Bohom a ľuďmi.⁴

„Veriaci nech stoja od začiatku úvodného spevu alebo keď prichádza kňaz k oltáru až do modlitby dňa vrátane; počas spevu Aleluja pred evanjeliom a pri hlásaní evanjelia, pri vyznávaní viery a pri modlitbe veriacich; ako aj od výzvy Modlite sa, bratia pred modlitbou nad obetnými darmi až do konca omše okrem toho, čo sa hovorí ďalej“ (VSRM, 43).

Státie je najdôležitejšie, najvznešenejšie a najliturgickejšie držanie tela. Vyjadruje dôstojnosť človeka. Nohami stojí na zemi a hlavu má pozdvihnutú k nebu. Na zobrazeniach v katakombách vidieť postavy modliacich sa postojáčky. Človekovi po páde do hriechu vrátil dôstojnosť Ježiš Kristus svojou smrťou a zmŕtvychvstaním. V prvej Cirkvi bolo priam zakázané klačať v nedeľu a počas Veľkonočného obdobia. Svätý Irenej to vysvetľuje takto: „Zvyk neklakať v deň Pána je symbol vzkriesenia, pomocou ktorého, vďaka Kristovi, boli sme oslobodení od hriechov a od smrti.“ Každé slávenie Eucharistie má vlastne veľkonočný charakter. Státie je teda normálny postoj kresťana, ktorý, aj keď je hriešnikom, si je vedomý hodnosti Božieho dieťaťa práve vďaka smrti a vzkriesenia toho Ježiša, ktorý získal pre všetkých túto hodnotu.

2. Porov. AKIMJAK, A.: *Liturgika I – Teológia liturgie*, Spišská Kapitula 1996, s. 92.

3. Porov. AKIMJAK, A.: *Liturgika I – Teológia liturgie*, s. 93.

4. FOLTYNOVSKÝ, J. *Liturgika*, Olomouc 1932, s. 62.

Státie je aj prejavom úcty. Keď k nám príde návšteva, vstaneme. Keď do triedy vstúpi učiteľ, žiaci vstanú z úcty k nemu. Počas slávania svätej omše prichádza k nám Pán. Preto stojíme hneď na jej začiatku. Prichádza v osobe kňaza na začiatku svätej omše, keď vstupuje do spoločenstva zhromaždených veriacich, prichádza v Božom slove evanjelia, v eucharistickej modlitbe, prichádza vo svätom prijímaní. Kňaz vyjadruje tento základný postoj na svätej omši v Druhej eucharistickej modlitbe slovami: „Ďakujeme ti, že si nás uznal hodných stáť pred tvou tvárou a tebe slúžiť.“ Na slávení svätej omše sa učíme stáť pred Pánom. Keď „kňaz vyzve ľud na modlitbu (Modlime sa), všetci spolu s ním chvíľku mlčia, aby si uvedomili, že stoja pred Bohom“ (VSRM, 12). Tento postoj bude pre nás dôležitý na konci sveta, keď nás Pán príde súdiť. O príchode Syna človeka na konci sveta čítame: „Preto bďte celý čas a modlite sa, aby ste mohli uniknúť všetkému tomu, čo má prísť, a postaviť sa pred Syna človeka“ (Lk 21, 36).⁵

Kľačanie

Podľa sv. Bazila ten, kto kľačí, poukazuje na seba, že si je vedomý, ako ho hriech zrazil k zemi. Ako sa Pán Ježiš modlil po kľačiaci (Lk 22,41), tak aj prví kresťania konali verejné i súkromné modlitby po kľačiaci. Kľačanie pri modlitbe je naznačená:

- a) pokora,
- b) vrúcnosť,
- c) klaňanie a úcta.

Pokora: keď kľačíme, približujeme telo k zemi, na pohľad sa zmenšujeme, a tak sa stáva kľačanie symbolom pokory. Preto kľakáme pri modlitbách, aby sme tak vyjadrili vedome svoju vinu a hriech.

Vrúcnosť: podľa všeobecného zvyku pokľaknutím naznačujeme snahu prosby.

Klaňanie a úcta: príklad mudrcov z východu (Mt 2,11), klaňanie v tomto prípade je výrazom adorácie, poklony.⁶

Kľačanie prenikalo do liturgie pomaly, a to zo súkromných modlitieb, pričom v liturgii malo prvotné miesto vždy státie. Kľačanie je vlastným a najvýraznejším prejavom súkromnej modlitby. Keď sa modlíme ako jednotlivci, keď sme pred Bohom

sami, vo vlastnom mene, alebo aj v modlitbovom spoločenstve, vtedy má prevahu naša malosť, naša bieda, naša hriešnosť. Keď sa však modlíme liturgicky s celou Cirkvou a v jej mene, vtedy sa do popredia dostávajú Kristove zásluhy. A práve toto je to, čo chce liturgia symbolickými postojmi učiť.

Liturgia však počíta aj s kľačaním počas svätej omše. Je veľmi málo prípadov, keď veriaci zostávajú kľačať na kolenách. Všeobecné smernice Rímskeho misála obsahujú tento predpis: „Nech však kľačia... pri premenení... Kde je zvyk, že ľud zostáva kľačať po skončení zvolania Svätý až do konca Eucharistickej modlitby a pred prijímaním, keď kňaz hovorí Hľa, Baránok Boží..., nech sa chvályhodne zachová“ (VSRM, 43).

Kľaknúť si na kolena vedie veriaceho nie tak vedomie hriechu, ako skôr Božia láska, ktorá sa prejavuje v odpustení. A práve táto láska ho potom dvíha, aby sa postavil. Po kľačaní nasleduje povstanie a nastúpenie duchovnej cesty smerom k svadobnej hostine, v ústrety Kristovi Ženíchovi, ktorý nám dáva účasť na Božom živote a dovoľuje nám postaviť sa pred Pána.⁷

5. Pastiersky list KBS o gestách a držaní tela počas slávania svätej omše (31. 7. 2005).

6. FOLTYNOVSKÝ, J. *Liturgika*, s. 63.

7. Pastiersky list KBS o gestách a držaní tela počas slávania svätej omše (31. 7. 2005).

Pokľaknutie

Pokľaknutie na jedno koleno je vo východných obradoch neznáme a v západnej Cirkvi sa objavuje až na konci stredoveku. Vyjadruje tiež pokoru, vrúcnosť a klaňanie. Pri sv. omši Božieho narodenia (25. 12.) a Zvestovania Pána (25. 3.) pri slovách „a mocou Ducha Svätého... a stal sa človekom“ alebo „ktorý sa počal... a narodil sa z Márie Panny“ pokľakne na jedno koleno celebrant a veriaci, kňaz po premenení chleba a vína, pred sv. prijímaním. Ak je vo svätyni v bohostánku Oltárna sviatosť, pokľakne sa pred sv. omšou pri príchode, po sv. omši pri odchode z kostola. Pred zatvoreným bohostánkom sa klaká na jedno koleno, pred vystavenou Oltárnou sviatosťou na dve.⁸

Sedenie

V chrámoch je aj miesto na sedenie. Má to praktický význam. Keď je človek unavený, hľadá miesto na sedenie, na odpočívanie. My hovoríme o význačnom sedení z hľadiska liturgického. Počas svätej omše veriaci „nech sedia, keď sa prednášajú čítania pred evanjeliom a medzispiev, pri homílii a kým sa pripravujú obetné dary na obetovanie, a ak je to vhodné, keď sa po prijímaní zachová posvätné ticho“ (VSRM, 43).

Sedenie má aj biblické zdôvodnenie. Keď Pán Ježiš navštívil Lazárov dom a v ňom sestry Martu a Máriu, svätý Lukáš poznamenal: *Tá mala sestru menom Máriu, ktorá si sadla Pánovi k nohám a počúvala jeho slovo* (Lk 10,39). Pána Ježiša raz vyhľadala jeho matka a príbuzní. Svätý Marek to zaznamenal slovami: *Tu prišla jeho matka a jeho bratia. Zostali vonku a dali si ho zavolať. Okolo neho sedel zástup* (Mk 3,31-32a).

Sedenie vyjadruje aj stav telesného uvoľnenia. Sediaci človek je v pohode, sedí pokojne, nič ho nevyrušuje, a tak môže svoju pozornosť sústrediť na to, čo počúva, a spokojne o tom uvažovať. Sedenie počas čítaní vyjadruje v prvom rade postoj počúvania a rozjímania nad Božím slovom. Je to základný postoj Pánovho učeníka.

Okamih sadania po modlitbe dňa čiže orácii, keď veriaci povedia Amen, je naplnený očakávaním, ochotou pozorne počúvať, ale i zvedavosťou, čo nám Pán povie. Preto lektor nevystupuje na ambonu čítať

skôr, než veriaci povedia Amen a posadia sa. A vtedy nastáva to, čo sa stalo v synagóge v Nazarete, keď čítal Ježiš: *Oči všetkých v synagóge sa upreli na neho* (Lk 4,20b). Aj my posediačky upierame oči na toho, kto číta, aby sme mohli pozorne, uvoľnene a sústredene počúvať Božie slovo a v žalme uvažovať nad ním. „Veriaci pri slávení omše majú počúvať Božie slovo s takou vnútornou a vonkajšou úctou, ktorá by ich duchovný život zo dňa na deň zveľaďovala a hlbšie včleňovala do tajomstva, ktoré sa slávi“ (Poriadok čítaní pri omši, 45). A práve poloha sedenia umožňuje veriacim počúvať Božie slovo s vnútornou i vonkajšou úctou.⁹

Priestor našich chrámov však vždy nedovoľuje, aby všetci prítomní na slávení svätej omše mohli zaujať jednotné držanie tela, čiže aby všetci do jedného napr. stáli, sedeli alebo klačali. Neumožňuje to buď veľký počet zúčastnených na svätej omši, alebo lavice, v ktorých sa nedá stáť, ba dokonca aj zdravotný stav môže prekážať v klaknutí si počas premene. Vtedy tí, čo si nemôžu klaknúť, majú urobiť hlboký úklon, keď si kňaz po pozdvihovaní klaká (porov. VSRM, 43).

Úklon hlavou – telom

Je prirodzeným prejavom úcty alebo vlastnej neohodnosti. V starovekej liturgii ich počet bol veľký, keďže pokľaknutie súčasťou slávenia sv. omše nebolo. Vo východných liturgiách sa zväčša používajú hlboké úklony tela.

Pri sv. omši rozlišujeme dva úklony: úklon hlavy a úklon tela.

Úklon hlavy (nikdy spolu s plecami) sa koná pri vyslovení Božských osôb, pokiaľ sa menujú spoločne (napr. Sláva Otcu i Synu...), ale i kedykoľvek sa vyslovuje meno Ježiš, Mária alebo meno svätca, na česť ktorého sa slávi omša.

Úklon tela – hlboký úklon (pri ktorom by sa ruky mohli dotknúť kolien) sa robí: kňaz pred oltárom, kde nie je Oltárna sviatosť, pri modlitbe pred čítaním evanjelia, pri slovách „a mocou Ducha Svätého vzal si telo z Márie Panny a stal sa človekom“, v Rímskom kánone pri slovách „Pokorne ťa prosíme...“, pri prednášaní konsekračných slov a diakon,

8. Porov. AKIMJAK, A.: *Liturgika I – Teológia liturgie*, s. 94.

9. Pastiersky list KBS o gestách a držaní tela počas slávenia svätej omše (31. 7. 2005).

keď si pred hlásaním evanjelia vyprosuje požehnanie.¹⁰

Prostrácia

Bola v Starom zákone prejavom najväčšieho poníženia a úcty (Joz 5,15). Aj teraz vo sv. omši symbolizuje najhlbšiu pokoru. V kresťanskom staroveku robili kresťania prostrácie len pri súkromných pobožnostiach. Do liturgie sa dostala vďaka byzantskému vplyvu, a to na začiatku veľkopiatočných obradov, pred sv. omšou na Bielu sobotu, v sobotu pred slávnosťou Zoslania Ducha Svätého a pri udeľovaní vyšších svätení.¹¹

Milí priatelia, chcem vás povzbudiť k tomu, aby všetko to, čo robíme navonok pri aktívnej účasti na sv. omšiach, malo základ v našej viere. Nech sú všetky naše úkony, či gestá pri verejných alebo súkromných pobožnostiach dôstojné. Skúsme sa viac zamerať na seba, na to, ako tieto úkony a gestá pri sv. omši robíme ako diakoni, kňazi, miništranti, lektori, akolyti, či laici. Nejde o to, aby sme sa pred sebou predbiehali, či porovnávali, kto z nás je „svätejší alebo zbožnejší“.

V pastierskom liste o gestách a držaní tela sa píše: „Aby sa dosiahla žiadaná jednota v pohyboch a držaní tela, niekedy počas slávania svätej omše diakon alebo posluhujúci laik alebo aj sám kňaz dáva pokyny veriacim, aby jednotne zaujali držanie tela. Tieto ich výzvy máme poslúchnuť (porov. VSRM, 43).

Pripomeňme si slová pápeža sv. Jána Pavla II. uverejnené na konci jeho encykliky *Ecclesia de Eucharistia*: „Kňaz, ktorý slúži svätú omšu verne podľa liturgických predpisov, a spoločenstvo, ktoré sa im prispôsobuje, tichým no výrečným spôsobom dokazujú svoju lásku k Cirkvi.... Nikto nesmie podceňovať tajomstvo zverené do našich rúk: je príliš veľké, aby si niekto mohol dovoliť svojvoľne s ním nakladať, čo by nezodpovedalo jeho posvätnéj povahe a univerzálnemu charakteru“ (EE 52).

RADOMÍR BODZIONY

10. Porov. AKIMJAK, A.: *Liturgika I – Teológia liturgie*, s. 96-97.

11. FOLTYNOVSKY, J. *Liturgika*, s. 63.

KOSTOL SV. JÁNA KRSTITEĽA V HRUŠTÍNE

Približne v strede hlavného oravského cestného ťahu z Ružomberka do Poľska, medzi Dolným Kubínom a Námestovom, leží obec Hruštín. Prvé písomné dokumenty o nej pochádzajú z roku 1588. Pôvodná dedina bola celá drevená, podobne aj kostol z roku 1631. V minulosti tu bolo drevo jediným dostupným stavebným materiálom. Ešte aj dnes sa tu nachádzajú pamiatky ľudovej architektúry v podobe zrubových domov.

Súčasný murovaný kostol postavili v roku 1820 v klasicistickom štýle. Posledná rekonštrukcia bola vykonaná v roku 1992. Po nej bol kostol konsekrovaný.

LUBOMÍR KALAVSKÝ

FOTO: LUBOMÍR KALAVSKÝ

FOTOREPORTÁŽ

Z DIAKONSKEJ A KŇAZSKEJ VYSVIACKY V SPIŠSKEJ KAPITULE

Mesiac jún je v živote Katolíckej cirkvi vždy radostný, pretože do jej radov prichádzajú nové posily. Pre Spišskú diecézu sme 13. júna 2019 dostali štyroch nových diakonov:

Peter Kalis z Lesnice

Tomáš Rušin z Vlkoviec

Ing. Marek Puškaš z Jakubovej Vole

Štefan Štellmach z Novej Lubovne

FOTO: LUBOMÍR KRETT

FOTO: LUBOMÍR KRETT

Kňazskú vysviacku pre Spišskú diecézu dňa 15. júna 2019 prijali títo novokňazi:

Šimon Bocko z Valaskej Dubovej

Anton Durčák z Novote

Adam Konkol' z Novej Ľubovne

Milan Lupták z Liptovských Sliačov

Patrik Mitura z Vlkoviec

Ing. Miroslav Mudrík z Humenného

Andrej Ondrejka z Liptovských Sliačov

Martin Tešľa zo Starej Ľubovne

FOTO: LADISLAV VALENCÍK A ĽUBOMÍR KRETT

FOTO: LADISLAV VALENČIK A LUBOMÍR KRETT

LEVOČSKÁ PÚŤ 2019

Nedeľa 30. 6. 2019 – sv. omša o 14.30, celebruje **Martin SKLADANÝ**
Pondelok 1. 7. 2019 – sv. omša o 17.00, celebruje **František BEBKO**

UTOROK 2. júla

SLÁVNOSŤ NAVŠTÍVENIA PREBLAHOSLAVENEJ PANNY MÁRIE

9.00 – modlitba svätého ruženca, liturgicky vedie **Mons. František DLUGOŠ**
10.00 – slávnostná svätá omša, celebruje **J.E. Mons. Štefan SEČKA**, spišský diecézny biskup
13.00 – svätá liturgia východného obradu **J.E. Mons. Milan CHAUTUR**, košický eparcha
16.00 – modlitba svätého ruženca, liturgicky vedie **Matúš KNIŽACKÝ**
17.00 – slávnostná svätá omša, celebruje **J.E. Mons. Andrej IMRICH**, biskup

SV. SPOVEĎ: v utorok 2. júla od 8.00 hodiny do konca púte

Streda 3. 7. 2019 – sv. omša o 17.00, celebruje **Stanislav MISÁL**

Štvrtok 4. 7. 2019 – sv. omša o 17.00, celebruje **Alojz CHMELÁR**

Piatok 5. 7. 2019 – **SLÁVNOSŤ SV. CYRILA A METODA**

sv. omša o 10.00, celebruje **Mons. Anton TYROL**, generálny vikár
sv. omša o 17.00, celebruje **Ľubomír VOJTAŠÁK**

SOBOTA 6. JÚLA

9.00 – FATIMSKÁ SOBOTA, vedie **Amantius AKIMJAK**
10.00 – sv. omša, celebruje **Amantius AKIMJAK**
17.00 – OTVÁRACIA ODPUSTOVÁ SV. OMŠA, celebruje **Mons. František DLUGOŠ**
19.00 – sv. omša, celebruje **J.E. Mons. František RÁBEK**, ordinár ozbrojených síl a zborov SR
20.30 – sv. liturgia východného obradu, liturgicky vedie **o. Jonáš MAXIM**
22.30 – **Plná milosti**. Hudobno-slovné pásmo. Účinkuje chrámový zbor sv. Martina v Lipanoch

NEDEĽA 7. JÚLA

Polnočná sv. omša za účasti novokňazov a mládeže
celebruje **Patrik MITURA**, kazateľ **Martin TEŠLA**

1.30 – pobožnosť Krížovej cesty, vedie **Peter KALIS**, diakon

3.00 – eucharistická poklona, vedie **Ľuboš LAŠKOTY**

5.30 – sv. omša celebruje **Jozef SVITEK**, kazateľ **Róbert TOKÁR**

7.00 – sv. liturgia východného obradu **o. Pavol DANCÁK**

9.00 – Modlitba radostného sv. ruženca, liturgicky vedie **Tomáš TARČÁK**

10.00 – SLÁVNOSTNÁ ODPUSTOVÁ SVÄTÁ OMŠA

celebruje **J. Em. Kardinál STANISŁAW RYŁKO**,
arcikňaz Baziliky Santa Maria Maggiore v Ríme

SV. SPOVEĎ: v sobotu 6. júla od 8.00 hodiny až do skončenia púte

STAŇTE SA NAŠÍM PRISPIEVATEĽOM

DEJE SA VO VAŠEJ FARNOSTI ČI V SPOLOČENSTVE NIEČO PODNETNÉ?

DAJTE O TOM VEDIEŤ!

NAPÍŠTE NA CASOPIS@KAPITULA.SK.

AK CHCEŠ DOSTÁVAŤ ČASOPIS PRIAMO DO SVOJEJ SCHRÁNKY,
DAJ NÁM TO VEDIEŤ NA CASOPIS@KAPITULA.SK

[NÁJDETE NÁS AJ NA FACEBOOKU](#)